

CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇU

Arş. Gör. Berrin AKBULUT (*)

GİRİŞ

İnsanların topluluk halinde yaşamaları, o topluluğu yöneten bir kişinin varlığını zorunlu kılmış ve bu kişi diğer insanlara göre birtakım üstün vasıflarla donatılmıştır. Dolayısıyla sözkonusu kişiye karşı işlenen her türlü fiil (hakaret de dahil) daha ağır cezalarla cezalandırılmıştır.

Tarihi gelişim içinde, siyasi yapının niteliğine göre ülkeyi yöneten bu kişiye değişik isimler verilmiş ve çeşitli fonksiyonlara sahip kılınmıştır. Günümüzde ise, yönetim biçiminin gereği olarak devlet başkanı, genelde devleti tek olarak yönetmemekte, yetkilerini bir takım devlet organlarıyla paylaşmak durumunda kalmaktadır. Ancak yine de devletin başı olarak kabul edilmekte ve ona karşı işlenen her tür fiil, devlete karşı işlenmiş suç olarak Ceza Kanunlarında yer almaktadır. Zamanımızda devletin başı olarak kabul edilen bu kişiye bazı ülkelerde (Türkiye'de dahil) rejimin ismi dolayısıyla Cumhurbaşkanı adı verilmektedir.

İnceleme konumuz olan Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu, Türk Ceza Kanunu'nun "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler" babının "Devlet Kuvvetleri Aleyhinde Cürümler" faslındaki 158. maddede düzenlenmiştir.

Bu bölümde yer alan hükümlerin amacı, devletin Anayasa ile meydana getirilmiş organlarına karşı yapılacak her türlü hukuk dışı saldırıları cezalandırarak devleti korumaktır. Cumhurbaşkanı da Anayasa ile meydana getirilmiş tek kişilik bir organdır. Üstelik Cumhurbaşkanı devletin, dolayısıyla bütün devlet kuvvetlerinin başı olarak korunması gereken düzeni temsil etmektedir. Bu nedenle en yüksek konumda bulunan kişinin her türlü saygısız fiil ve hareket-

(*) S. Ü. Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Araştırma Görevlisi.

lere karşı korunması gerekmiş ve sözkonusu suç "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler" babında yer almıştır. Zira Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu, Cumhurbaşkanının kişisel şeref ve haysiyetini ihlâl ettiği gibi, Cumhurbaşkanlığı makamının varlığını ve onurunu da ihlâl etmektedir. Ancak bu menfaat kişisel menfaate üstün tutulmuş ve genel hakaret ve sövme suçundan ayrı olarak başka bir bölümde genel hakaret ve sövme suçunun maddi unsurlarını taşıyan Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu düzenlenmiştir.

I — HAKARET VE SÖVME SUÇLARIYLA İLGİLİ TÜRK HUKUK SİSTEMİ

Toplumsal yaşantı gereği insanlar, birbirlerinin maddî varlığına saygı göstermek zorunda olduğu gibi, manevî varlığına yani şeref ve haysiyetine de saygı göstermek ve bunları ihlâl etmemekle yükümlüdür. Zira açıklanmasında bir hakkın, kamu yararının bulunmadığı hususlarda herhangi bir sınırlama olmaksızın kişilerin birbiri hakkında istediğini söylemesi, şeref ve haysiyetini rencide etmesi ferdin sosyal itibarını zedeleyebileceği gibi toplumun huzurunu da bozacaktır (1). Bu nedenle ceza kanunları kişinin tam anlamıyla korunmasını sağlamak için, vücut ve beden tamlığı yanında şeref ve haysiyete karşı yapılan tecavüzleri de korumuş ve cezalandırmıştır (2).

İşte şeref ve haysiyete karşı vuku bulan tecavüzlerin cezalandırılması sebebi hem şeref ve sosyal itibarı korumak (3), hem de toplumsal huzur ve sükûnu sağlamaktır (4).

Şeref ve haysiyeti ihlâl eden suç tiplerinin bazıları sadece insan şerefine tecavüzü cezalandırdığı halde, diğer bazıları şereften başka manevî değerlere veya hukuki menfaatlere saldırıları cezalandırmaktadır. İnsan şerefine saldırıları cezalandıran suç şekillerine genel tahkir suçları, şereften başka değerlere saldırıları cezalandıran suç şekillerine ise özel tahkir suçları adı verilmektedir (5).

- (1) ERMAN, Sahir, Hakaret ve Sövme Suçları, İstanbul, (İÜFF Döner Sermaye İşletmesi Prof. Dr. Nâzım Terzioğlu Basım Atölyesi), 1989, s. 2.
- (2) POLATCAN, İsmet, Memur ve Resmî Heyetlere Karşı Hakaret ve Sövme Cürümleri, İstanbul, (Üçdal Neşriyat), 1983, s. 7; ERMAN, s. 2; EREM, Faruk, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler (C. IV), Ankara, (Seçkin Kitabevi), 1985, s. 534.
- (3) DÖNMEZER, Sulhi, Ceza Hukuku, Özel Kısım, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, İstanbul (Fihz Kitabevi), 1984, s. 219; EREM, s. 534; ERMAN, s. 2; ÖZEK, Çetin, Türk Basım Hukuku, İstanbul, (Fakülteler Matbaası), 1978, s. 143, 144.
- (4) ERMAN, s. 2.

Ceza Kanunumuz da bu sistemi benimseyerek genel tahkir suçları ile özel tahkir suçlarını ayırmış ve değişik bablarda düzenlemiştir. Kanunumuz sistemine göre, genel tahkir suçları, hakaret ve sövme suçları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (TCK. m. 480-490) (6).

Özel tahkir suçları ise, Ceza Kanunumuzun değişik maddelerinde düzenlenmiştir: Türk Bayrağını, Devletin sair hâkimiyet alâmetini, milli renkleri taşıyan şeyleri tahkir (m. 145); Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme (m. 158); Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevî şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet veya muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevî şahsiyetini tahkir (m. 159/1). Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi kararlarına sövme (m. 159/3); yabancı devlet başkanını, dost devlet sancak ve armasını, elçileri tahkir (m. 164-167); dinî ve ruhâni memurları tahkir ve tezyit (m. 175, 176); ölü'nün na'sh ve kemiklerini tahkir (m. 178); memura muvacehesinde ve ifa ettiği vazife dolayısıyla veya vazife sırasında hakaret ve sövme (m. 266, 267); adli, idari, siyasi veya askeri bir heyete hakaret ve sövme (m. 268); hâkime duruşma sırasında hakaret ve sövme (m. 268).

Bu tür suçların kanunumuzda ayrıca öngörülmesinin ve cezalandırılmasının sebebi, tahkir fiillerinin mağdurun şeref ve haysiyeti yanında daha üstün başka bir hukuki menfaati de ihlâl etmesidir (7). Zira Ceza Kanunumuz suçları, cürüm ve kabahat diye iki kısma ayırdıktan sonra, sözkonusu kısımları da suçların ihlâl ettiği hukuki menfaatin niteliğine göre değişik bab ve fasıllara ayırmıştır (8).

Örneğin yabancı devlet başkanı ve elçilerine karşı hakaret ve sövme cürümlerinde (m. 164-167), mağdurun şeref ve haysiyeti tecavüze uğradığı gibi Türkiye Devletinin yabancı devletlerle olan uluslararası münasebetlerinin bozulmamasındaki, devamının sağlanmasındaki devlet menfaati de ihlâl edildiğinden (9) ve bu menfaatler kişinin şeref ve haysiyetine üstün tutulduğundan fiil "Şahıslara Karşı Cürümler" kısmında yer almayıp "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler" babında yer almıştır.

(5) ERMAN, s. 3.

(6) DÖNMEZER, s. 219 vd.; ERMAN, s. 3.

(7) BREM, s. 535; POLATCAN, s. 18; ERMAN, s. 4.

(8) ÖZEK, Çetin, Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler, İstanbul, (Cezaevi Matbaası), 1967, s. 6; ERMAN, s. 4; DÖNMEZER, s. 218.

(9) GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat, Türk Ceza Kanunu Açıklaması (C. II), İstanbul, (Kazancı Hukuk Yayınları), (tarihsiz), 5. Bası, s. 361.

Ayrıca şunu da belirtmek istiyoruz ki, hukukumuzda kişilerin şeref ve haysiyetine tecavüzleri cezalandıran hakaret ve sövme cürümleri sadece Türk Ceza Kanunu'nda yer almamış, Askeri Ceza Kanunu'nda (m. 85 ve 116), Bankalar Kanunu'nda (m. 84) ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanunda (m. 1) da düzenlenmiştir.

II — CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇUYLA KORUNMAK İSTENEN MENFAAT

Cumhurbaşkanı, siyasi iktidar içinde yer alan ve tek kişiden ibaret bulunan anayasal bir organdır. Çünkü Anayasamıza göre Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla, Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder (1982 Anayasası, m. 104). Dolayısıyla Cumhurbaşkanı, bütün devlet kuvvetlerinin başı olarak korunması gereken düzeni temsil etmekte ve şahsında kişileştirmektedir (10).

İşte birçok değer ve fonksiyonu bünyesinde toplayan kişinin her türlü saygısız fiil ve eylemlere karşı da korunması gerekmiş (11) ve genel hakaret ve sövme suçlarından ayrı olarak Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu düzenlenmiştir. Çünkü bazı fiiller, kişisel menfaati ihlâl ettiği gibi, failin saiki veya suçtan zarar görenin niteliği dolayısıyla devlete ait menfaatleri de ihlâl edebilir. Cumhurbaşkanına karşı işlenen hakaret ve sövme cürmünde de hem Cumhurbaşkanı'nın kişisel şeref ve haysiyeti ihlâl edilmekte, hem de Cumhurbaşkanı'nın temsil ettiği Cumhurbaşkanlığı makamının yani devletin ve siyasi iktidarın prestiji ihlâl edilmektedir (12). Ancak Cumhurbaşkanı'nın tahkir suçunun ihlâl ettiği kişisel menfaat, devletin menfaati yanında değersiz görülerek sözkonusu suç, Ceza Kanunumuzun "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler" babının, "Devlet Kuvvetleri Aleyhinde Cürümler" faslında yer almıştır. Böylece Cumhurbaşkanı'nın moral varlığı korunurken aynı zamanda tüm siyasal yapının yani devletin moral varlığı da korunacaktır (13).

Kısaca, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçuyla ihlâl edi-

- (10) ÖZEK, Çetin, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, İstanbul, (Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti.), 1970, s. 111, 112.
- (11) GÖZÜBÜYÜK, s. 220; ÖZEK, s. 181.
- (12) ÖZEK, Çetin, "Türk Ceza Kanunu'nun 50 Yılında Devlete Karşı Suçlar", Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul, 1977, s. 520; ERMAN, s. 4.
- (13) ÖZEK, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, s. 181.

len menfaat, devletin başı ve milletin birliğini temsil eden Cumhurbaşkanlığı makamının varlığı ve onurudur (14).

III — CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇUNDA FAİL VE MAĞDUR

1. Fail

Ceza sorumluluğu olan herkes bu suçun faili olabilir. Çünkü kanun, "Reisicumhura muvacehesinde hakaret ve sövme fiillerini işleyenler" tabiri ile bunu zımnen kabul etmiştir. Bu itibarla, vatandaş, yabancı, belirli görevle yükümlü olan kimsenin, devlet yöneticilerinin suç faili olabilmesi açısından fark yoktur (15). Fakat tüzel kişilerin ceza sorumluluğu kabul edilmemiş olduğundan, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme fiillerinin tüzel kişi tarafından işlenmesi sözkonusu değildir. Bununla beraber hakaret ve sövme suçu basın yoluyla işlendiğinde, tüzel kişinin ceza sorumluluğu 26 Mayıs 1988 tarih ve 3445 sayılı kanunla Basın kanunu'nun 16. maddesine eklenen fıkra ile kabul edilmiştir (16). Bu fıkraya göre "Bu kanun ile diğer kanunların basılı eserin sahip veya yayınlananını cezai ve hukuki bakımdan sorumlu kıldığı hallerde, sahip veya yayınlanan tüzel kişi ise, temsilen bir gerçek kişi gösterilmiş olsa bile, sorumluluk tüzel kişiye aittir." Bu durumda Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu basın yoluyla işlendiğinde, sorumlulardan eser sahibi ile yayınlanan tüzel kişi ise bu kişilerin tüzel kişi sıfatıyla cezai sorumlulukları yoluna gidilebilecektir.

2. Mağdur

Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçundan hem Cumhurbaşkanının kişisel varlığı, hem de devletin varlığı zarar görmekte birlikte suçun mağduru Cumhurbaşkanındır (17). Çünkü Cumhurbaşkanı hem bir kişi hem de bir kurumdur. Bu itibarla kurumun saldırıya maruz kalan varlığı Cumhurbaşkanının kişiliğinde odaklaştığından suçun mağduru doğrudan doğruya Cumhurbaşkanının kendisi olmakta (18) ve bu suç mağdur yönünden mahsus suç niteliği-

(14) BAYRAKTAR, Köksal, Siyasal Suç, İstanbul, (Fakülteler Matbaası), 1982, s. 105; POLATCAN, s. 19; ÖZEK, s. 181, 110 - 112; EREM, Faruk, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler (C. III), Ankara, (Seçkin Kitabevi), 1985, s. 133; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2.4.1990, 9-84/106, YKD, S. 7, s. 1057.

(15) ÖZEK, Çetin, "Devletin Şahsiyetli Aleyhine Cürümlerin Genel Prensipleri", İÜHFİM, 1967, S. 2 - 4, s. 659, 660; ERMAN, s. 28.

(16) ERMAN, s. 28.

(17) ÖZEK, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, s. 113, 114, 180; EREM, s. 133.

(18) Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2.4.1980, 9-84/106, YKD, 1990, S. 7, s. 1067.

ni taşımaktadır (19). Yani 158. maddedeki bu suçun oluşması için kendisine karşı hakaret ve sövme suçu işlenen kimsenin Cumhurbaşkanı olması zorunludur.

Cumhurbaşkanının yurtdışında bulunmak veya hastalık gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmesine kadar; ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır (1982 Anayasası, m. 106). Bu durumda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının Cumhurbaşkanlığı görevini sürdürdüğü süre içinde, kendisine karşı işlenecek hakaret ve sövme fiilleri 158. maddeye göre cezalandırılacak mıdır?

Bazı yazarlara göre, kanunumuz Cumhurbaşkanının fonksiyonlarını korumayıp Cumhurbaşkanının şahsını ve sıfatını korumaktadır. Bu nedenle Cumhurbaşkanlığı görevini gördüğü halde o niteliği taşımayan kişinin özel hükümlerden yararlanma olanağı yoktur (20).

Diğer bazı yazarlar ise, 158. madde hükmünün Cumhurbaşkanının şahsını korumayıp makamını koruduğunu, dolayısıyla sözkonusu hükmün Cumhurbaşkanlığı makamını geçici olarak yürüten kişilere de uygulanacağını ifade etmektedirler (21). Kanaatimizce de uygun olan görüş budur. Çünkü sözkonusu madde, Cumhurbaşkanının şahsını korumaktan ziyade görevleri ve yetkileriyle bir bütün olan Cumhurbaşkanlığı makamını korumaktadır. Cumhurbaşkanlığına vekâlet eden kişi de bu görevi süresince Cumhurbaşkanının yetkilerini kullanmakta, ona vekâlet etmekte dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı makamını yürütmektedir. Bu itibarla Cumhurbaşkanı makamını geçici olarak yürüten kimseye, hakaret veya sövme fiilinin işlenmesi durumunda fail hakkında 158. madde hükmü uygulanmalıdır.

Yargıtay ise birinci görüşü benimseyerek Cumhurbaşkanlığı görevine vekâlet eden kişi Cumhurbaşkanı sıfatını taşımadığından, sözkonusu kişi aleyhine işlenen hakaret ve sövme suçlarında fail hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 158. maddesinin uygulanamayacağına karar vermiştir.

(19) ÖZEK, s. 113.

(20) ÖZEK, s. 115; KERSE, Ahmet, Türkiye'de 1961 Anayasasına Göre Cumhurbaşkanı, İstanbul, (basım yeri yok), 1973, s. 215; EREM, Faruk, "Cumhurbaşkanına Hakaret", TBBD, 1991, S. 1, s. 15.

(21) BAYRAKTAR, s. 142, 143; ARDAĞ, Selami, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara, (Olguç Matbaası), 1976, s. 245.

cağına karar vermiştir (22).

Cumhurbaşkanına karşı işlenen hakaret ve sövme fiillerinin, Cumhurbaşkanının başkanlık süresi içinde ve başkanlık fonksiyonlarıyla yükümlü bulunduğu sürede işlenmesi gereklidir (23). Ancak sözkonusu fiillerin görevle ilgili veya görev yüzünden işlenmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (24). Bu nedenle başkanlık süresi başlamayan veya süresi bitmiş veya ölmüş devlet başkanına karşı işlenen hakaret ve sövme cürümleri 158. maddeyi ihlâl etmeyip, bu fiiller hakkında genel hükümler tatbik edilir (25). Yani 158. maddenin tatbik edilebilmesi için tahkir edilen kişinin Cumhurbaşkanı sıfatını taşıması gerekmektedir. Eğer tahkir edilen kişi Cumhurbaşkanı sıfatını taşımıyorsa fail hakkında 158. madde hükümleri uygulanmaz. Bu nedenle Cumhurbaşkanının bu sıfatı ne zaman kazandığının tesbiti gerekmektedir. Doktrindeki yazarlarımıza ve Yargıtay'a göre, **Cumhurbaşkanlığı** sıfatı and içmeyle kazanılır. Çünkü Anayasamızın 103. maddesine göre, Cumhurbaşkanının görevine başlayabilmesinin ön şartı yemin etmiş bulunmasıdır. Dolayısıyla görevine başlayamayan kişi devleti de temsil edemez. Çünkü sıfat, yetki ve görevden soyutlanamaz. Cumhurbaşkanı sıfatının kazanıldığı an, Cumhurbaşkanlığı görevinin ifası ve yetkilerinin de kullanılması gerekir. Bu nedenle Cumhurbaşkanı seçilen ancak yemin ederek görevine başlamayan kişi Cumhurbaşkanı sıfatını kazanamaz (26).

Cumhurbaşkanının ailesine ve yakınlarına karşı yapılan tahkir fiillerinin, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu teşkil edip etmeyeceği hususu ise doktrinde tartışmalıdır.

Bazı yazarlarımıza göre, Devlet Başkanının yakınlarına ve ailesine karşı işlenecek tahkir fiilleri, vasıtalı bir biçimde Devlet Başkanını ilgilendirse bile 158. maddede belirtilen suç işlenmiş sayılmaz. Çünkü tahkir fiilinin Devlet Başkanını tahkir maksadıyla yapılmış olması gereklidir (27).

Diğer bazı yazarlarımıza göre ise, Devlet Başkanının yakınlarna karşı işlenen suçlarda dolayısıyla hakaret şartları mevcut ise 158. madde hükmü uygulanmalıdır (28).

(22) Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2.4.1990, 9-84/106, YKD, 1990, S. 7, s. 1058.

(23) ÖZEK, s. 114.

(24) GÖZÜBÜYÜK, s. 221; ÖZEK, s. 182.

(25) ÖZEK, s. 180; GÖZÜBÜYÜK, s. 221.

(26) ÖZEK, s. 130; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2.4.1990, 9-84/106, YKD, 1990, S. 7, s. 1058, 1060.

(27) ÖZEK, s. 184.

(28) EREM, III, s. 138, 139. Daha sonra görüşünü kısmen değiştiren yazar, dolaylı hakaretin, Cumhurbaşkanına sirayeti mümkünse gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. : EREM, "Cumhurbaşkanına Hakaret", s. 16.

Hukukumuzda belirli bir kimseye yönelmiş tahkir fiilinin başka şahsın şerefini ihlâl etmesi haline dolayısıyla hakaret adı verilmektedir (29). İşte hakaret cürmü, Cumhurbaşkanının yakın akrabalarıyla (usul, fûru ve kardeşler), eşi (30) hakkında işlenmişse ve bu suç Cumhurbaşkanının şerefini ihlâl edecek nitelikteyse sözkonusu hakaret suçunun Cumhurbaşkanına karşı dolaylı işlenmiş bir suç sayılacağı kanaatindeyiz. Zira bu durumda Cumhurbaşkanlığı makamına layık olmayan kimsenin bu görevi sürdürdüğü düşünülecek, dolayısıyla Cumhurbaşkanı sıfatı yani devletin manevi şahsiyeti zarar görecektir. Bu nedenle Cumhurbaşkanının yakınlarına karşı işlenen hakaret cürmü, şartları varsa Devlet Başkanına karşı işlenmiş bir suç kabul edilmeli ve fail hakkında 158. madde uygulanmalıdır.

IV — CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇUNUN UNSURLARI

1. Maddî Unsur

Ceza Kanunumuzda 1961 yılında 235 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunun uygulama alanı genel hakaret ve sövme suçlarının unsurları ile sınırlanmıştır. Yani 158. maddedeki suçun maddî unsuru genel hakaret ve sövme suçudur (31). Bu nedenle Cumhurbaşkanının tahkir suçuna maddî unsurunu incelerken genel hakaret ve sövme suçunun maddî unsurlarına yer vereceğiz.

Kanunumuz Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunu, Cumhurbaşkanının huzurunda ve gıyabında olmak üzere ikiye ayırmış (32) ve huzurunda hakaret ve sövmeyi, gıyapta hakaret ve sövmeye oranla daha ağır ceza ile cezalandırmıştır.

A — Cumhurbaşkanına huzurda hakaret ve sövme

Türk Ceza Kanunu'nun 158. maddesinin 1. fıkrasına göre "Reisicumhura muvacehesinde hakaret ve sövme fiilini işleyenler, ağır hapis cezası ile cezalandırılır". Buradaki Reiscumhura muvacehe-

(29) ERMAN, s. 84, 85; EREM, IV, s. 544.

(30) "Doktrin ve uygulama ancak pek yakın akrabalarla (usul, fûru ve kardeşler), eşler hakkında dolayısıyla hakaretin sözkonusu olabileceğini kabul etmiştir": ERMAN, s. 85.

(31) ÖZEK, s. 184, 187; EREM, III, s. 138; GÖZÜBÜYÜK, s. 220.

(32) AKDAĞ, s. 245; EREM, s. 139; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 5.6.1988, 2945/5790, YKD, S. 9, s. 1319; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.12.1985, 6851/6022, YKD, 1988, S. 4, s. 611.

sinde tabirini, Cumhurbaşkanının huzurunda diye anlamak gereklidir (33).

Hakaret ve sövme suçunu birbirinden ayıran kıstas, şeref ve haysiyete tecavüzün maddei mahsusa tayin ve isnadıyla işlenip işlenmemesidir. Fail mağduru mahsus madde tayin ve isnadıyla tahkir etmişse hakaret suçu, genel olarak şeref ve haysiyeti kırıcı bir tabir kullanarak tahkir etmişse sövme suçu meydana gelmektedir (34). Bu nedenle Cumhurbaşkanına huzurda sövme suçunun unsurları mahsus maddenin isnadı dışında huzurda hakaret suçunun unsurları ile aynıdır. Buna göre önce Cumhurbaşkanına huzurda hakaret suçunun unsurlarına, daha sonra Cumhurbaşkanına huzurda sövme suçunun farklılığına değineceğiz. Cumhurbaşkanına huzurda hakaret suçunun unsurları; mahsus maddenin isnad edilmesi, isnad olunan maddenin tahkir edici olması, mahsus maddenin Cumhurbaşkanına isnad olunması ve tahkir edici nitelikteki fiilin Cumhurbaşkanının huzurunda işlenmesi olmak üzere dört tanedir.

— Mahsus bir maddenin isnad edilmesi

Cumhurbaşkanına hakaret suçunun oluşması için failin, Cumhurbaşkanına mahsus bir madde (muayyen bir fiil) isnad etmesi gerekmektedir.

Madde (fiil) tabiri, müspet bir hareketi ifade ettiği gibi, menfi bir hareketi de ifade eder. Bu itibarla isnadın vuku bulmuş bir fiile ilişkin olması ve sırf bir vasfı, kötü huyu ifade etmemesi gereklidir. Zira bir vasfı, kötü huyu ifade eden isnadlar fiil olmadığı için hakaret suçunu oluşturmazlar. Ayrıca isnadın hakikate uygun olup olmaması da önemli değildir. Ancak fiilin Cumhurbaşkanının şeref ve haysiyetini ihlâl etmeye elverişli ve inanılabilir olması gerekmektedir (35).

İsnad edilen fiilin mahsustluğu yani muayyenliği ise, fiili ayırt etmeye yetecek derecede kişiye, konuya, yere, zamana ve şekle ait birtakım tamamlayıcı unsurları gösterilmiş olmasını ifade etmektedir (36). Ancak bütün bu unsurların hepsinin birlikte ve teker te-

(33) EREM, s. 139.

(34) Ayrıntılı bilgi için bkz.: ERMAN, s. 27 vd.

(35) ERMAN, s. 72, 73; DÖNMEZER, s. 220; EREM, IV, s. 538, 539; POLATCAN, s. 170; EREM, Faruk - Nevzat TOROSLU, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Ankara, (Savaş Yayınları), 1994, s. 458, 459.

(36) ERMAN, s. 75-78.

ker söylenmesi lüzumlu olmayıp, fiilin muayyenliği somut olaya göre tesbit edilmelidir (37).

Ayrıca fiilin muayyen olması için fiilin açık ve doğrudan doğruya olması da gerekmemektedir. Dolaylı olarak Cumhurbaşkanının şeref ve haysiyetini ihlâl edebilecek fiiller de hakaret suçunu oluşturabilir (38).

— İsnad olunan maddenin tahkir edici olması.

İsnad olunan fiilin hakaret suçunu oluşturması için tahkir edici nitelikte yani halkın hakaret ve husumetine maruz kılacak yahut namus ve haysiyetine dokunacak mahiyette olması gerekir.

Ancak isnad edilen fiilin ne zaman tahkir edici olduğunu tespit etmek zordur. Zira bazı söz ve hareketler herkes tarafından ve her yerde tahkir edici sayıldığı halde, bazı fiiller herkes tarafından ve her yerde tahkir edici sayılmazlar (39). Çünkü fiilin tahkir ediciliği zamana, mekana, bölgeye, sosyal şartlara göre değişiklik arzeder (40).

Bu nedenle bir fiilin tahkir edici olup olmadığını genel örf ve âdete göre tespit edeceğiz. Yalnız tespit edilecek örf ve âdet suçun işlendiği zamanın örf ve âdetidir. Zira örf ve âdet zamanla değişebilir ve tahkir edici sayılan bir fiil zamanla bu mahiyette sayılmayabilir. Ancak isnad edilen fiilin örf ve âdetçe tahkir edici nitelikte sayılması gerekirse de, sözkonusu örf ve âdetin kanuna aykırı olması da gerekir (41). Ayrıca fiilin şeref ve haysiyete dokunacak nitelikte olup olmadığını tespit ederken sözün söyleniş tarzını, söylenildiği yeri, çevre şartlarını da gözönünde tutmak gereklidir (42).

Ancak bütün bunların yanında Cumhurbaşkanının sahip olduğu sıfatın yani siyasi vasfının da dikkate alınması gerekmektedir. Zira normal şahıslara söylenen fakat tahkir edici sayılmayan sözler Cumhurbaşkanına karşı kullanıldığında tahkir edici sayılabilir. Örneğin, bir çiftçiye "bu ne biçim çiftçilik" demek tahkir suçunu oluşturmaz ise de, Cumhurbaşkanına "bu ne biçim Cumhurbaşkanı" demek tahkir suçunu oluşturabilir. Nitelikim Yargıtay, "Senin gibi Reiscumhur, Cumhurreisi çıkaramaz, Cumhurreis isen" sözlerini

(37) POLATCAN, s. 172; ERMAN, s. 76.

(38) ÖZEK, s. 184.

(39) ERMAN, s. 79.

(40) DÖNMEZER, s. 223, 224.

(41) ERMAN, s. 80-83; EREM, IV, s. 540; EREM - TOROSLU, s. 460.

(42) DÖNMEZER, s. 223, 224; ERMAN, not 110, s. 84.

Cumhurbaşkanlığı makam ve şahsına karşı edep ve hürmete aykırı hareket teşkil edebileceğini kabul etmiştir (43).

— Mahsus maddenin Cumhurbaşkanına isnad olunması

Muayyen madde veya fiilin hakaret suçuna vücut verebilmesi için bu maddenin Cumhurbaşkanına isnad edilmesi gerekmektedir. Ancak isnad edilen maddenin Cumhurbaşkanının gördüğü görevle ilgili veya görev yüzünden olması şart değildir (44). Genel olarak yapılan tahkir fiillerinin dahi korunmak istenen menfaate uygun olduğu ve 158. maddeyi ihlâl edeceği belirtilmiştir (45).

Cumhurbaşkanına karşı yapılan isnadın şekli konusunda kanunumuzda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle mektup, telgraf, resim ve benzeri yazılarla veya telefonla yapılan tahkirlerin gıyapta hakaret ve sövme suçunu oluşturacağı belirtilmiştir (46). Yani mektup, telefon, resim veya herhangi bir yazı genel hakaret ve sövme suçunda olduğu gibi huzurda hakaret ve sövme suçunu oluşturmamaktadır.

Bu durumda huzurda hakaret suçuna sebebiyet veren tahkir fiili sözle yapılabilir. Sözle yapılan tahkir fiilinde fail fikrini açıkça ifade edebileceği (Devletin parasıyla oğlunuza araba alıyorsunuz) gibi; telmih, soru, ima, şüphe hatta menfi bir hareketle de açıklayabilir (47).

— Tahkir edici nitelikteki fiilin Cumhurbaşkanının huzurunda işlenmesi

Halkın hakaret ve husumetine maruz bırakacak veya namus ve haysiyetine dokunacak fiilin huzurda hakaret suçunu oluşturması için, tahkir fiilinin isnadı sırasında Cumhurbaşkanının hazır bulunması gerekmektedir. Ancak Cumhurbaşkanının (mağdurun) ne zaman hazır sayılacağı doktrin ve uygulamada tartışmalı olup değişik görüşlere sebep olmuştur.

Bir görüşe göre, suçun mağdurun huzurunda işlenmiş sayılabilmesi için faille tahkire maruz kalan kişinin yüzyüze gelmeleri ve birbirlerini görmeleri şarttır. Eğer mağdur faili işitmesine rağmen bulunduğu yerden onu göremiyorsa suç huzurda işlenmiş sayılmaz (48).

(43) Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 6.1.1951, 16/16; GÖZÜBÜYÜK, s. 224.

(44) EREM, III, s. 138; GÖZÜBÜYÜK, s. 221; ÖZEK, s. 182.

(45) GÖZÜBÜYÜK, s. 221; ÖZEK, s. 182.

(46) EREM, s. 139; ÖZEK, s. 186; Yargıtay 9. Dairesi, 2.11.1988, 3381/7758, YKD, 1989, S. I, s. 134.

(47) ERMAN, s. 87, 89; ÖZEK, 184, 185.

(48) FLORIAN, s. 92 (Zikreden : ERMAN, s. 103).

Çoğunlukla kabul edilen diğer görüşe göre, faille mağdurun birbirlerini görmelerinin şart olmayıp, mağdurun fail tarafından söylenen sözleri işitmesi ve failin de bunu bilmesi yeterlidir (49).

Bu konuda uyumsuzluğa yol açan bir nokta da, mağdurun söylenen sözleri bilfiil duymasının ve anlamasının şart olup olmadığı veya duyma ve anlama imkânının yeterli sayılıp sayılmadığıdır. Bir fikre göre mağdurun tahkir edici fiili bilfiil duyması ve anlaması şart olmayıp duyma ve anlama imkânının varlığı yeterlidir. Diğer fikre göre ise, mağdurun tahkir edici sözleri bilfiil ve aracısız öğrenmesi ve anlaması suçun huzurda işlenmesi için şarttır (50).

Kanaatimizce de, suçun huzurda gerçekleşmiş sayılabilmesi için Cumhurbaşkanının faili görmesi şart olmamakla birlikte söylenen sözleri bilfiil işitmesi ve anlaması şarttır. Ancak failin tahkir edici fiili Cumhurbaşkanının işittiğini bilmesi ve buna isteyerek sebebiyet vermiş olması gereklidir. Eğer fail sarfettiği sözlerin mağdur tarafından duyulduğunu bilmiyorsa huzurda hakaret suçu gerçekleşmez. Ayrıca Cumhurbaşkanı, tahkir edici sözü işitebilecek durumda olmasına rağmen herhangi bir engel sebebiyle tahkir fiilini işitemişse huzurda hakaret suçu yine gerçekleşmez (51).

Cumhurbaşkanına huzurda sövme suçunun, huzurda hakaret suçundan farklı unsurunu ise şöyle belirtebiliriz; her ne suretle olursa olsun yapılan bir hareketin veya söylenen bir sözün bulunması.

Huzurda sövme suçunun işlenebilmesi için, mahsus madde isnad edilmeksizin her ne suretle olursa olsun şeref ve haysiyeti kırıcı bir sözün söylenmesi veya hareketin yapılması gerekmektedir (52).

Bu nedenle fail Cumhurbaşkanına bir fiil isnad etse (belirli olmamak şartıyla) veya bir vasıftan bahsetse dahi huzurda sövme suçu gerçekleşecektir. Örneğin, Cumhurbaşkanının huzurunda sarfedilen "alçak", "korkak" tabirleri kötü huy ve vasfı ifade ettiğinden (53), dolayısıyla şeref ve haysiyete tecavüz niteliği taşıdığından sövme meydana gelecektir.

Kısaca belirtmek gerekirse Cumhurbaşkanına huzurda sövme suçu, muayyen bir fiil isnad etmemek şartıyla her surette işlenebilir.

(49) DÖNMEZER, s. 256; ERMAN, s. 103, 104.

(50) ERMAN, s. 104.

(51) ERMAN, s. 104, 105.

(52) EREM - TOROSLU, s. 492; DÖNMEZER, s. 254; EREM, IV, s. 579, 580; ERMAN, s. 120.

(53) ERMAN, s. 111, 112.

B — Cumhurbaşkanına gıyapta hakaret ve sövme

Ceza Kanunumuzun 158. maddesinin 2. fıkrası "Hakaret ve sövme Reiscumhurun gıyabında vâki olmuş ise faili, bir seneden üç seneye kadar hapis olunur. Reiscumhurun ismi sarahaten zikredilmeyerek ima veya telmih suretiyle vâki olsa bile mahiyeti itibariyle Reiscumhura matufiyetinde tereddüt edilmeyecek derecede karine-ler varsa tecavüz sarahaten vukubulmuş addolunur" hükmünü ihtiva etmektedir.

Gıyapta hakaret ve sövme suçunun unsurları, fiilin Cumhurbaşkanının huzurunda işlenmesi unsuru dışında huzurda hakaret ve sövme suçunun unsurlarıyla aynıdır. Bu nedenle sözkonusu unsurlar hakkında yaptığımız açıklamalar burada da aynen geçerlidir. Ancak Cumhurbaşkanının gıyabında işlenen hakaret ve sövme suçunun, huzurda işlenen hakaret ve sövme suçundan farklı yönleri bulunmaktadır.

Bu farklılıklardan birincisi, gıyapta hakaret ve sövme suçunda bulunması zorunlu olan ihtilât unsurudur. Yalnız genel hakaret ve sövme suçunda aranan ihtilât unsurunun Cumhurbaşkanının gıyabında işlenen hakaret ve sövme suçu için de aranıp aranmayacağı tartışmalıdır.

Yargıtayımıza göre, 158. maddenin ikinci fıkrasındaki suçun oluşması için ihtilât unsuru gerekmemektedir (45).

Doktrindeki yazarlarımız ise, 158. maddedeki gıyapta hakaret ve sövme suçunun teşekkülü için ihtilât unsurunun zorunlu olduğunu belirtmişlerdir. Zira 1961 yılındaki 235 sayılı Kanun değişikliğinden sonra Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme teşkil eden fiiller genel kurullara uygun hareket ve sövmedir. Yani kanun, genel hakaret ve sövme suçunu temel olarak almış ve bu suçun Cumhurbaşkanına karşı işlenmesini özel ceza ile karşılamıştır. Bu nedenle 158. maddedeki suçun oluşması için failin fiilinin, genel hakaret ve sövme suçunun unsurlarını ve bunlardan biri olan ihtilât unsurunu ihtiva etmesi gereklidir (55).

Biz de ihtilât unsurunun varlığının zorunlu olduğu görüşüne yani doktrindeki yazarlarımıza katılmaktayız. Bu itibarla Cumhurbaşkanına gıyapta hakaret ve sövme suçunun gerçekleşmesi için failin, toplu veya dağınık ikiden fazla kimseyle ihtilât etmesi yani en az üç kişinin tahkir edici nitelikteki isnadı öğrenmesi zorunlu-

(54) Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 17.11.1955, 8982/11708; GÖZÜBÜYÜK, s. 224.

(55) ÖZEK, s. 187, 182; EREM, "Cumhurbaşkanına Hakaret", s. 17.

dur (56). Ancak failin ihtilât ettiği asgari üç kişinin değişik kimse-ler olması gerekmektedir. Bununla beraber failin isnadı sözkonusu kişilere aynı zamanda bildirmesi şart olmayıp farklı zamanlarda da illetmesi mümkündür. Önemli olan tahkir edici nitelikteki fiilin aynı veya aynı cinsten olmasıdır (57).

İhtilâta kullanılan vasıtanın ise herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bu nedenle şeref ve haysiyeti ihlâl edici nitelikteki isnadı üçüncü şahıslara ulaştırmaya elverişli her türlü vasıta kullanılabilir. Örneğin söz, yazı, resim, şarkı, telefon, radyo, telgraf, gazete, sahne eserleri gibi. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, failin en az üç kişi ile ihtilât etmeyi isteyip istemediğidir. Eğer fail Cumhurbaşkanı tahkir edecek fiilini sadece bir kişinin öğrenmesini istemişse, bu şahıs dışında kalan kimselerin sözkonusu fiili failin iradesi dışında öğrenmeleri halinde ihtilât unsuru dolayısıyla gıyapta hakaret ve sövme suçu gerçekleşmeyecektir (58).

Asgari sayının (üç kişinin) hesabında, Cumhurbaşkanı (zira Cumhurbaşkanı'nın ihtilât anında hazır bulunması durumunda gıyapta hakaret ve sövme suçu oluşmayıp, şartları varsa huzurda hakaret ve sövme suçu gerçekleşir), kanunen 11 yaşından küçüklerle, akıl hastaları, yapılan hareketi anlamayacak durumda olan kimseler (konuşulan lisanı bilmeyenler, okuyamayanlar, sağır ve kör olanlar, diğer saikler nedeni ile konuşulanları duymamış olanlar) nazara alınmazlar (59). Ancak sırrı muhafaza etmekle yükümlü şahısların bu hesaba katılıp katılmayacakları hususunda görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bazı yazarlarımız, sözkonusu kişilerin ihtilâtın varlığı için gerekli olan sayının hesabında dikkate alınmayacağını (60); diğer bazı yazarlarımız ise, kanunun isnadı yaymaktan değil sadece ihtilâttan bahsettiğini bu nedenle sırrı muhafaza etmekle yükümlü şahısların da asgari sayının hesabında nazara alınacağını ifade etmişlerdir (61).

Ayrıca ihtilât unsurunun gerçekleşmesi için ihtilâtın failinin fiilinden doğması da gerekmektedir. Yani failin fiiliyle, ihtilât arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Eğer aradaki illiyet bağı herhangi bir sebeple (failin iradesi dışında söylenenlerin bir başka şahıs tarafından duyulması gibi) kesilmişse ihtilât unsurunun varlığından

(56) ERMAN, s. 92; EREM, IV, s. 545; EREM - TOROSLU, s. 464.

(57) ERMAN, s. 92, 93; EREM, s. 547; EREM - TOROSLU, s. 466.

(58) EREM, s. 545, 546; ERMAN, s. 93-97.

(59) EREM - TOROSLU, s. 466; EREM, 547, 548; ERMAN, s. 97, 98.

(60) ERMAN, s. 98.

(61) EREM - TOROSLU, s. 465.

sözedilemez. Ancak failin ihtilâtı bizzat gerçekleştirmesi şart olmayıp, vekil aracılığıyla da gerçekleştirmesi mümkündür (62).

Farklılıklardan ikincisi ise, Cumhurbaşkanına gıyapta hakaret ve sövme teşkil eden fiillerin telgraf, mektup, resim ve benzeri yazı (63) (veya telefon) gibi vasıtalarla da gerçekleştirilmesi halidir (64). Ancak bu konuda Ceza Kanunumuzda herhangi bir hüküm bulunmamasına rağmen suçun gıyapta işlenmiş sayılacağı doktrindeki yazarlarca ve Yargıtayımızca (65) tereddütsüz kabul edilmiştir. Oysa genel hakaret ve sövme suçunda olduğu gibi kanunumuzun bu durumu (sözkonusu vasıtalarla işlenen hakaret ve sövme suçunun gıyapta işleneceğini) ayrıca nazara alması doğru olurdu (66).

Fail, mektup, telgraf ve benzeri vasıtalarla Cumhurbaşkanının şeref ve haysiyetini doğrudan ihlâl edebileceği gibi (Cumhurbaşkanına hitaben çekilmiş telgraf veya yazılmış bir yazı ile), dolaylı bir şekilde de ihlâl edebilir. Örneğin Cumhurbaşkanının resmine veya onu temsil eden heykellere veya üzerinde resmi bulunan paralara Cumhurbaşkanını tahkir edecek fiillerin yapılması gibi (67).

Gıyapta işlenen hakaret ve sövme fiillerinde Cumhurbaşkanının ismi sarahaten zikredilmese dahi ima veya telmih suretiyle, Cumhurbaşkanının kastedildiği hususunda tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa tecavüz sarahaten gerçekleşmiş sayılır (TCK, m. 158/2). Ancak doktrindeki yazarlarımız bu hükmün anlamsız olduğunu, sözkonusu hüküm maddede bulunmasaydı dahi hakaret veya sövme teşkil eden fiilin Cumhurbaşkanına yönelik olup olmadığını hâkimin yine tesbit edeceğini belirtmişlerdir (68).

2. Manevî Unsur

Cumhurbaşkanını tahkir suçunun manevî unsuru kasttır (69). Yani salt hareketin iradiliği yeterli olmayıp neticenin de istenmesi

(62) ERMAN, s. 100, 101; EREM, s. 546; EREM - TOROSLU, s. 465.

(63) Yazı tabiri, kartpostal, basılı eser gibi harflerle tesbit edilmiş olan ve bir irade açıklamasını ihtiva eden bütün kağıt ve diğer şeyleri kapsar: ERMAN, s. 105.

(64) ÖZEK, s. 186; EREM, III, s. 139.

(65) Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 2.11.1988, 3381/7758, YKD, 1989, S. 1, s. 134; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 8.6.1988, 2945/5790, YKD, S. 9, s. 1312, 1313.

(66) EREM, s. 139.

(67) ÖZEK, s. 184.

(68) EREM, s. 139.

(69) ÖZEK, s. 191; GÖZÜBÜYÜK, s. 221; EREM, s. 139.

gereklidir (70). Bu nedenle sözkonusu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir (71).

Ceza Kanunumuzun 158. maddesindeki bu suçun kasten işlenebileceği kabul edilmekle birlikte, kasttan ne anlaşılması gerektiği doktrin ve uygulamada farklı görüşlere sebep olmuştur.

Bazı yazarlarımıza göre, suçun oluşması için genel kast yeterli olup ayrıca özel kasta (tahkir kastına) lüzum yoktur (72).

Diğer bazı yazarlarımız ise, hakaret ve sövme suçunun gerçekleşmesi için genel kastın yeterli olmadığını, özel kastın varlığının da gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüş taraflarına göre, Cumhurbaşkanını tahkir suçunun gerçekleşmesi için fail fiili, Devlet Başkanının şeref ve haysiyetini tahkir kastı ile işlemiş olmalıdır. Zira sırf fiilin objektif olarak tahkir edici nitelik taşıması hakaret ve sövme suçunun oluşması için yeterli değildir (73).

Yargıtayımızın bu konudaki görüşlerinde ise tam bir birlik bulunmamaktadır. Bazı kararlarında özel kastı ararken (74), bazı kararlarında (özellikle son kararlarında) genel kastın varlığını yeterli saymıştır (75).

Kanaatimizce, Cumhurbaşkanını tahkir suçunun gerçekleşmesi için genel kast kafidir. Zira fiil objektif olarak (örf ve âdete göre) tahkir edici nitelikteyse ve fail de bunu bilerek ve isteyerek hareket etmişse hakaret ve sövme suçu gerçekleşecektir. Ayrıca failin tahkir edici nitelikteki söz, yazı veya işareti tahkir kastıyla söylemiş, yazmış veya yapmış olması gerekmemektedir. Çünkü fiilinin tahkir ediciliğini bilen kimse bundan Cumhurbaşkanının şeref ve haysiyetinin zedeleneceğini de bilir. Dolayısıyla ayrıca tahkir kastına lüzum bulunmamaktadır. Bunun haricinde tahkir suçlarında özel kastın varlığını aramak faili suç işlemeye sevkeden saike itibar etmek olur (76). Oysa failin Cumhurbaşkanına karşı hakaret ve sövme suçunu gerçekleştirebilmesi için politik bir maksat gütmesi, belirli bir saikle hareket etmesi, Cumhurbaşkanının sıfat ve göreviyle ilgili fiil işlemesi şart değildir (77). Yani 158. maddedeki bu suç açısından saikin herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

(70) Kast hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: EREM, Faruk, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler (C. I), Ankara, (Seçkin Kitabevi), 1984, s. 508.

(71) ÖZEK, s. 191.

(72) EREM, III, s. 139.

(73) GÖZÜBÜYÜK, s. 221; ÖZEK, s. 191.

(74) Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 12.11.1962, 44/56; AKDAÇ, s. 245.

(75) Yargıtay 9. Ceza aDiresi, 2.11.1988, 3381/7758; YKD, 1989, S. 1, s. 134.

(76) ERMAN, s. 181.

(77) EREM, s. 139; ÖZEK, s. 191.

Ancak failin Cumhurbaşkanını tahkir suçundan cezalandırılması için, fiilin mağduru durumundaki kişinin vasfını yani Cumhurbaşkanlığı olduğunu bilmesi ve buna rağmen fiili isteyerek işlemesi gerekmektedir (78).

Fail fiili kastettiği kimseye değil de başka birine karşı işlemiş, diğer bir ifadeyle şahısta hata yapmış olabilir. Bu durum iki halde sözkonusudur. Ya herhangi bir kimseye işlemek istediği tahkir suçunu Cumhurbaşkanına karşı veya Cumhurbaşkanına işlemek istediği sözkonusu tahkir suçunu herhangi bir kimseye karşı işlemiş olabilir. Bu durumda fail, genel hakaret ve sövme suçundan cezalandırılacaktır (79). Zira şahısta hata hallerinde Ceza Kanunumuzun 52. maddesi gereğince ve kanunumuza uygun olan anlayışa göre, mağdurun veya işlemeyi kastettiği kişinin sıfatından doğan ağırlaştırıcı sebepler faille uygulanmayacaktır (80).

V — CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇUNDA HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ

Cumhurbaşkanını tahkir suçunun düzenleniş mantığı ve kanunumuz sistematigi içindeki yeri gözönünde tutulduğunda bu suçta hukuka uygunluk sebeplerinin uygulanmayacağı düşünülebilir. Fakat sözkonusu tahkir suçu açısından hukuka uygunluk sebeplerinin uygulanmasını engelleyecek herhangi bir hüküm kanunumuzda bulunmamaktadır (81). Bununla beraber biz burada Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçuna etki eden hukuka uygunluk sebeplerinin belirtilmesinde fayda gördüğümüz bir kaçına yer vereceğiz.

1. Haber Verme Hakkı

Haber, fikir ve düşünceleri çoğaltıcı araçlarla serbestçe açıklayabilmek özgürlüğü olarak tanımlanan basın özgürlüğü (82), "haber verme", "denetim ve eleştiride bulunma" ve "yaratma" hakkını ve görevini içermektedir. Ancak basın özgürlüğü hangi hakkı içerirse içersin, ne tür bir araçla kullanılırsa kullanılsın kişilerin, siyasal organların şeref ve haysiyetine saldırı gücünü kimseye vermez. O halde basın özgürlüğünü oluşturan bu hakların belirli sınırlar

(78) ÖZEK, s. 117.

(79) EREM, s. 139.

(80) EREM, Faruk, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler (C. II), Ankara (Seçkin Kitabevi), 1985, s. 75-77.

(81) ÖZEK, s. 120.

(82) DÖNMEZER, Sulhi, Basın ve Hukuku, İstanbul, (Sulhi Garan Matbaası Koil. Şti.), 1976, s. 41; KILIÇOĞLU, Ahmet "Sorumluluk Açısından Basın Özgürlüğünün Özel Hukuktaki Yeri", YD, 1987, S. 1-4. s. 89.

lar içinde kullanılması gerekmektedir. Yalnız yapılacak sınırlar, kamusal değer taşıyan bu hakların zedelenmesi, kullanılmaz hale gelmesi sonucunu doğurmamak durumundadır (83).

Basın özgürlüğünün içeriğini oluşturan haklardan biri olan ve hukuka uygunluk sebebi teşkil eden haber verme hakkı, "haberlere ulaşmayı ve elde edilen haberleri yayınlamak olanaklarını ifade eder. Bu hak aynı zamanda, olayların aktarılması, resimlendirilmesi, olaya katılanlar ve olayın niteliğiyle ilgili bilgi verilmesi imkanlarını da kapsar" (84).

Bu durumda haber verme hakkının sözkonusu olabilmesi için ortada haber niteliği taşıyan bir olayın bulunması lazımdır. Ancak bu olayın haber niteliğini taşıyabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi lüzumu bulunmaktadır.

Şartlardan ilki haberin gerçek olmasıdır. Buradaki gerçeklik, somut gerçeği değil, olayın haberin verildiği andaki belirli biçimine uygunluk şeklinde anlaşılması gerekir (85). Zira haberi veren gazeteci maddi gerçeği araştırmakla yükümlü olmayıp (86), verdiği haberin verilmiş zamanındaki durumunu araştırmakla yükümlüdür (87). Bu konuda gazetecinin yanılma düşmesi, kusurunun olmaması şartıyla hukuka aykırılık teşkil etmeyecektir (88).

İkinci şart ise haberin güncel olmasıdır. Basın, vukua gelen olayları okuyuculara çabuk duyurmak ve kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunmakla yükümlüdür (89). Ancak bazen eski bir olay toplumsal hayatta tekrar önem kazanabilir. Örneğin bir şahsın Cumhurbaşkanlığına aday olması o şahsın eski davranış ve tutumunun açıklanmasına yol açabilir. Bu durumda haberin güncelliği değil, olayın güncelliği sözkonusudur. Dolayısıyla olayı haber yapan gazeteci bu hukuka uygunluk sebebinden yararlanamayacaktır (90).

Üçüncü şart kamu ilgi ve yararının bulunmasıdır. Kamu ilgisinin varlığı için yayınlanan haberin, kamunun merakını uyandıran

(83) ÖZEK, Türk Basın Hukuku, s. 141.

(84) ÖZEK, s. 36; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 21.3.1990, 1302/3719, YKD, 1981, S. 5, s. 562, 563.

(85) Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 12.4.1979, 9042/4935, YKD, 1980, S. 3, s. 358; ÖZEK, s. 216.

(86) ÖZEK, s. 166.

(87) ERMAN, s. 156.

(88) ÖZEK, s. 222. Aksi kanaat için bkz.: DÖNMEZER, Genel Hükümler, II, s. 29.

(89) ERMAN, s. 160.

(90) ERMAN, s. 160, 161.

bir olay olması gerekmektedir (91). Ancak haberin hak teşkil edebilmesi merakın haklı olmasını da zorunlu kılmaktadır (92). Cumhurbaşkanı da bulunduğu makam itibarıyla, onunla ilgili haberlerin bilinmesinde kamu merakı ve yararı bulunmaktadır.

Son şart ise verilen haberle işlenen suç arasında fikri bir bağ bulunması yani haber verme hakkının sınırlarının aşılmamış olmasıdır. Örneğin Cumhurbaşkanı küçük düşürücü ifadelerin kullanılmasına halinde fikri bağ ortadan kalkmıştır ve fiil hukuka uygunluk sebebinden yararlanamayacaktır (93).

2. Siyasal Eleştiri Hakkı

Basın özgürlüğünün içeriğini oluşturan haklardan biri olan eleştiri hakkı, somut olayın kamuya aksettirilmesi yanında, olay ve olayda geçen kişilerin tutum ve davranışları hakkında düşünce ve değerlendirmelerin açıklanması imkânını ve hakkını ifade eder (94). Siyasal eleştiri hakkını da bu çerçevede düşünmek gereklidir (95).

Siyasal eleştiri hakkı kişiler için olduğu kadar siyasal organların işlemleri için de sözkonusudur. Zira insanlar, ancak bu şekilde siyasal hayatın işleyişi ve tutumlar hakkında bilgi sahibi olabilmek imkânına sahiptirler. Bu nedenle siyasal organların tahkirinin suç olarak kabul edilmesi, bu organların eleştirilmesi hakkını ortadan kaldırmamaktadır (96).

O halde bir kişi ve aynı zamanda siyasal bir organ olan Cumhurbaşkanı'nın siyasal eleştirilere hedef olması demokratik siyasal hayatın kaçınılmaz sonucudur. Hatta Cumhurbaşkanı sahip olduğu sıfat ve makam nedeniyle daha sert eleştirilere maruz kalabilir. Ancak eleştirinin, Cumhurbaşkanlığı makamının tahkiri sonucunu doğuracak şekilde yapılmaması gereklidir (97). Çünkü siyasal eleştirinin konusu, Cumhurbaşkanlığı makamı olmayıp bu makamı dolduran kişinin davranışlarıdır.

Ancak siyasal eleştiri hakkının sözkonusu olabilmesi için bu eleştirinin haber verme hakkının sınırları içerisinde gerçekleştiril-

(91) ÖZEK, s. 163.

(92) ERMAN, s. 162.

(93) ÖZEK, s. 167. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki, haber verme hakkı sövme suçu açısından hukuka uygunluk sebebi teşkil etmemektedir: ERMAN, s. 167.

(94) ÖZEK, s. 36; ERMAN, s. 170.

(95) ÖZEK, s. 36.

(96) ÖZEK, s. 182, 183.

(97) ÖZEK, s. 192.

mesi lüzumludur (98). Yani tenkide konu olan olayın gerçek olması, güncel bulunması, kamu ilgi ve yararının mevcut bulunması, eleştirilen olayla işlenen suç arasında fikrî bağın bulunması gerekmektedir.

3. Bilim ve Sanat Eseri Yaratma Hakkı

Bilim ve sanat hürriyeti, sadece eserin eleştirisi, incelenmesi, yorumlanması hakkını ifade etmemekte; sanat ve bilim adamına eseri yaratma, özgürce inceleme yapma ve bunları basın yoluyla kamuoyuna açıklama hakkını da kapsamaktadır (99).

Ancak bu hürriyetin hakaret ve sövme suçları açısından hukuka uygunluk sebebi teşkil edip etmediği tartışmalıdır.

Bazı yazarlarımıza göre, eser yaratma hakkı sınırsız olduğundan yaratılan eserin bilimsel ve artistik değeri varsa hukuka uygunluk sebebinden yararlanır (100).

Diğer bazı yazarlarımıza göre ise, bilim ve sanat eseri yaratmak gerekçesiyle hiç kimse, başkasının şeref ve haysiyetini ihlâl edemez. Bu nedenle hakaret ve sövme suçları açısından bu hürriyet bir hukuka uygunluk sebebi oluşturmaz (101). Tahkir edilen kişinin Cumhurbaşkanı olduğu gözönünde tutulursa bunun daha da imkansız olduğu görülür. Zira eser yaratma hakkı olayları ve kişileri yapılan eserle eleştirme, küçük düşürme, yani tahkir etme hakkını kapsamaz.

VI — CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇUNDA İCRA

1. Suçun Tamamlanması

Cumhurbaşkanına gıyapta hakaret ve sövme suçu, ihtilât unsurunun olduğu yer ve zamanda tamamlanır (102).

Huzurda hakaret ve sövme halinde, suç tahkir fiilinin yapılmasıyla tamamlanır (103).

(98) ERMAN, s. 170; ÖZEK, s. 189, 192.

(99) ÖZEK, s. 208, 209.

(100) ÖZEK, s. 209.

(101) ERMAN, s. 150.

(102) ÖZEK, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, s. 188.

(103) ERMAN, s. 123.

Suçun neşir yoluyla işlenmesi halinde ise, suç neşir (yayın) unsurunun gerçekleşmesiyle tamamlanmış olur (104).

İlave edelim ki, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunun tamamlanması için kastedilen neticenin meydana gelmesi gerekmektedir (105). Zira gerek hakaret, gerekse sövme suçları tehlike suçlarıdır (106). Bu nedenle tahkir edici söz veya hareketten Cumhurbaşkanının şeref ve haysiyetinin ihlâl edilmiş olması, devletin prestijinin sarsılması aranmamaktadır. Sadece kastedilen neticenin meydana gelme tehlikesinin mevcudiyeti suçun teşekkülü için yeterlidir.

2. Teşebbüs

158. maddedeki Cumhurbaşkanını tahkir suçu, neticesi hakarete bitişik suç olduğundan tam teşebbüs mümkün olmadığı gibi nakıs teşebbüs de mümkün değildir. Zira suç, huzurda hakaret ve sövme halinde tahkir fiilinin yapıldığı anda; gıyapta hakaret ve sövme halinde ise ihtilâtın gerçekleştiği anda teşekkül ettiği için, söz söylenmemişse, hakaret yapılmamışsa veya ihtilât unsuru gerçekleşmemişse ortada bir suç da yoktur. Çünkü ihtilât unsuru tahakkuk etmiştir ve bu durumda suç tamamlanmıştır veya ihtilât unsuru tahakkuk etmemiştir. Bu durumda da cezalandırılan bir durum sözkonusu değildir (107).

Suçun neşir yoluyla işlenmesi halinde de tam ve nakıs teşebbüs mümkün değildir. Çünkü hakaret ve sövme suçunun yayın yoluyla işlenmesi halinde, suçun teşekkülü yayın unsuruna bağlı olduğundan, Cumhurbaşkanına yönelik hakaret ve sövme unsurlarını içeren bir yazı, eser basılıp dağıtılmadığında yayın unsuru gerçekleşmeyeceği için, basın yoluyla işlenmiş bir suç ve böyle bir suçta teşebbüs sözkonusu değildir (108). Ancak basılmış eser tahkir edici nitelikteyse ve ihtilât unsuru gerçekleşmişse gıyapta hakaret ve sövme suçu teşkil edecektir. Fakat işlenen suç basın yoluyla işlenmiş bir suç olmayacaktır (109).

(104) ÖZEK, Çetin, "Basın Suçlarının İşlenmesi ve Takibi ile İlgili Bazı Problemler", İÜHFİD, 1974, S. 1-4, s. 57, 58; ERMAN, Sahir - Çetin ÖZEK, Açıklamalı Basın Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul, (Gülen Ofset), 1991, s. 40 vd.

(105) ÖZEK, s. 188.

(106) ERMAN, s. 124.

(107) ÖZEK, s. 189.

(108) ERMAN - ÖZEK, s. 45; ÖZEK, s. 190.

(109) ÖZEK, "Basın Suçlarının...", s. 57, 58.

3. İçtima

Cumhurbaşkanına karşı işlenen fiil, hem hakaret hem de sövme niteliği taşıyorsa fail tek bir suçtan ceza görecektir. Zira her iki suç da aralarında fark yaratılmaksızın aynı maddede yer almıştır (110). Ancak tahkir edici fiil, başka bir fiili de, örneğin, hükümeti tahkir niteliğini de taşıyabilir. Keza Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme teşkil eden fiil Cumhurbaşkanına tecavüz suçuyla birleşmiş olabilir. Bu durumlarda ortada birden fazla suç vardır ve içtima kuralları uygulanır (111).

4. Temadi ve Teselsül

Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu ani suçlardandır. Bu nedenle mütemadi suç halinin gerçekleşmesi sözkonusu değildir. Zira tahkir fiilinin yapıldığı anda veya ihtilât gerçekleşir gerçekleşmez fiille fail arasındaki bağlantı kesilmiş olduğundan neticenin bir süre devam etmesi sözkonusu değildir (112).

Buna karşılık müteselsil suç halinin gerçekleşmesi mümkündür (113). Örneğin aynı suç işleme kararının etkisi altında failin değişik zamanlarda Cumhurbaşkanına hakaret etmesi gibi.

VII — CUMHURBAŞKANINA HAKARET VE SÖVME SUÇUNDA SUÇA TESİR EDEN SEBEPLER

Suçta tesir eden umumi sebeplerin, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunda uygulanacağı genel kabul görmesine rağmen (114), genel hakaret ve sövme suçuna ait sebeplerin (m. 481, 485) Cumhurbaşkanını tahkir suçuna uygulanamayacağı hakim fikir olarak karşımıza çıkmaktadır (115).

Cumhurbaşkanına tahkiri düzenleyen 158. madde açısından ise, suçta tesir eden sebep sadece bir tanedir. Bu sebep, hakaret ve sövme suçunun yayın yoluyla işlenmesi halidir. Ancak bazı yazarlarımız (116), hakaret ve sövme suçunun huzurda işlenmesini ağırlaş-

(110) ÖZEK, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, s. 190.

(111) ÖZEK, s. 190.

(112) ERMAN, s. 126.

(113) ERMAN, s. 126.

(114) ÖZEK ise, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunu düzenleyen 158. maddenin müstakil mahiyet taşıdığını, bu nedenle umumi sebeplerin 158. maddedeki sözkonusu suçta uygulanamayacağı kanaatindedir: ÖZEK, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, s. 192.

(115) EREM, III, s. 139; ÖZEK, s. 192.

(116) ÖZEK, s. 192; EREM, IV, 582; GÖZÜBÜYÜK, s. 221.

tırcı sebep, yani suça tesir eden sebep olarak kabul etmektedirler. Zira huzurda hakaret ve sövme suçunun, gıyapta hakaret ve sövme suçuna oranla daha ağır cezalandırılmasını buna sebep olarak göstermektedirler. Yani suçun basit şekli için gıyapta hakaret ve sövme, ağırlaştırılmış şekli için ise huzurda hakaret ve sövmeyi kabul etmektedirler. Oysa bir ağırlaştırıcı sebebin veya hafifletici sebebin sözkonusu olabilmesi için suçun basit şeklinde yer alan unsurların aynı kalması, fakat bu unsurlara birtakım hususların eklenmesi ile suçun daha hafif veya daha ağır sayılması gerekir (117).

Bu sebeple Cumhurbaşkanının tahkir suçunun ağırlaştırıcı sebebinin yayın (neşir) yoluyla işlenen hakaret ve sövme suçu olduğunu kabul ediyoruz. Yayının ne olduğu ise Basın Kanunumuzun 3. maddesinde açıklanmıştır: "Basılmış eserlerin herkesin görebileceği veya girebileceği yerlerde gösterilmesi veya asılması veya dağıtılması veya dinletilmesi veya satılması veya satışa arzı neşir sayılır." O halde yayın, basılmış eserdeki fikri muhtevanın umumun bilgisine sunulması yani aleniyet kazanmasıdır (118). Çünkü yayın, niteliği gereği sayısı sınırlı olmayan yığına aktarılması ve yığına ulaşma imkânının bulunmasıdır. Bu nedenle basılmış eserin belirli makama tevdi mecburiyeti ve tevdi yayın değildir (119).

O halde yayının gerçekleşmesi için, kanunda sayılan hareketlerin herkesin girebileceği veya görebileceği yerlerde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yayının gerçekleşmesi için fiilen bilgi edinmenin tahakkuku, basılmış esere sahip olunması gerekli olmayıp, basılmış eserin umumun bilgisine hazır tutulması, bilinme ve görülme imkânının varlığı yeterlidir (120).

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunun yayın yoluyla gerçekleşmesi için basılmış eserin varlığı da gerekmektedir. Zira basılmış eser olmadan yayının dolayısıyla tahkir suçunun oluşması mümkün değildir. Basın Kanunumuzun 2. maddesine göre, bir yazı veya resmin basılmış eser sayılabilmesi için, neşredilmek üzere tabii aletleriyle basılması veya her türlü vasıta ile çoğaltılması zorunludur. Bu nedenle sırf saklamak veya birkaç kişiye verilmek üzere bir yazı veya resmin çoğal-

(117) ERMAN, s. 205.

(118) GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, Haberleşme Hukuku, Ankara, (Sevinç Matbaası), 1970, s. 155; KILIÇOĞLU, Ahmet, Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırılarından Hukuki Sorumluluk, Ankara, (AÜHF Yay. No. 466), 1982, s. 23.

(119) ÖZEK, "Basın Suçlarının...", s. 59.

(120) GÖLCÜKLÜ, s. 155; ÖZEK, Türk Basın Hukuku, s. 531.

tilması halinde, yayın amacı olmadığı için ortada basılmış eser olmayacak ve Ceza Kanunu uygulanamayacaktır (121).

Basılmış eser tabirine, süreli ve süresiz yayınlar dahil olduğu gibi madde metni tahdidi olmadığı için yazı veya resme benzeyen şeyler de dahildir (122).

VIII — USUL

Ceza Kanunumuzun 160. maddesinin 2. fıkrasına göre, 158. maddeki Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunun takibi Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Görüldüğü gibi kanunumuz, genel hakaret ve sövme suçlarında olduğu gibi mağdurun rızasını kabul etmemiş, ülkenin siyasal yöneticilerinden birinin iznini aramıştır. Bunun sebebi, siyasi iktidara fiilin mahiyetine göre takdir hakkını tanımak yani politiktir (123).

Bu durumda Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçunun işlenmesi halinde Cumhuriyet Savcısı doğrudan dava açamayacak, Adalet Bakanlığının iznini bekleyecek, ancak izinden sonra davayı açıp yürütebilecektir.

(121) DÖNMEZER, s. 254; ÖZEK, s. 529.

(122) DÖNMEZER, s. 244, 245; ERMAN - ÖZEK, s. 28, 30, 31.

(123) ÖZEK, Devlet Başkanına Karşı Suçlar, s. 194.

SONUÇ

Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu hukukumuzda özel unsurla düzenleme konusu yapılmamış, hükmün uygulama alanı genel hakaret ve sövme suçunun unsurlarıyla sınırlanmıştır. Ancak Cumhurbaşkanını tahkir suçunun genel hakaret ve sövme suçundan farklı yönleri ve özellikleri bulunmaktadır. Zira bu suç devletin şahsiyetine karşı işlenmiş sayılmakta ve devletin menfaati Cumhurbaşkanının kişisel menfaatinden üstün tutulmaktadır. Ayrıca suçun mağdurunun, devletin en yüksek siyasal yöneticisi olması bu suça birtakım özellikler de kazandırmaktadır.

Ceza Kanunumuzun 158. maddesindeki tahkir suçunun teşekkülü için, hakaret ve sövme fiillerinin Cumhurbaşkanının başkanlık süresi içinde ve başkanlık fonksiyonlarıyla yükümlü bulunduğu süre zarfında işlenmesi gerekmektedir. Fakat sözkonusu fiillerin görevle ilgili veya görev yüzünden olması şart değildir. Yani şahsi sebeple hakaret ve sövme fiilinin işlenmesi halinde, fiil 158. maddeyi ihlâl edecek ve fail Cumhurbaşkanına hakaret ve sövmeden cezalandırılacaktır. Ayrıca bu suçun oluşması için, Cumhurbaşkanına karşı sözkonusu suçu işleyen kimsenin Cumhurbaşkanının sıfatını bilmesi gerekmektedir. Zira bu suç mağdur yönünden mahsus suç niteliğini taşımaktadır.

Ancak tahkir suçu işlenen kimsenin ne zaman Cumhurbaşkanı sıfatını kazandığı, Cumhurbaşkanına vekâlet eden Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına vekâlet süresi içinde hakaret ve sövme suçunun işlenmesi ihlâlinde durumun ne olacağı konusunda doktrinde görüş ayrılıkları bulunmakta ve kesin çözüme de kavuşacağı benzememektedir.

Cumhurbaşkanına hakaret ve sövme suçu daha çok basın yoluyla işlenmektedir. Zira Cumhurbaşkanı sahip olduğu konum nedeniyle diğer kişilere nazaran daha çok kamuya açılmıştır ve bu oranda da halkın bu kimse hakkında bilgilenme, öğrenme merakı daha fazla bulunmaktadır. Bunu da en iyi sağlayan basın olmaktadır. Ayrıca basının sahip olduğu siyasal eleştiri hakkı tahkir suçunun oluşmasına daha fazla sebebiyet vermektedir. Çünkü Cumhurbaşkanı devletin başı ve siyasal bir organ olarak daha fazla siyasal eleştirilere maruz kalmak durumundadır. Ancak bu yolla halkın bilgilenmek, öğrenmek duyguları tatmin edilebilir ve yapılan davranışların değerlendirmesi mümkün olabilir. Demokratik siyasal hayat da devlet yöneticilerinin her türlü eleştiriye açık olmasını gerektirmektedir. Eleştirinin olmadığı bir yerde demokrasinin olması düşü-

nülemez. Ancak bu eleştirinin belirli sınırlar içinde yapılması gereklidir. Çünkü hürriyetin sınırsız olması aslında böyle bir hürriyetin olmadığını gösterir. Bu nedenle eleştiri hakkı ile tahkir sınırının belirgin bir şekilde tesbit edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Günümüzde 158. maddedeki bu suç dolayısıyla genelde ceza davası açılmamakta, hukuk mahkemelerinde tazminat davası açılmaktadır. Zira bu durumda Adalet Bakanlığının izni gerekmediği gibi, ceza mahkumiyeti de gerekmemekte, maddi yönden daha çok çıkar sağlanmaktadır.